

FREMMEDSPRÅKSENTERET

NASJONALT SENTER FOR ENGELSK OG FREMMEDSPRÅK I OPPLÆRINGEN

Engelsk og fremmedspråk i Agder – status 2023-24

Nasjonalt senter for engelsk og fremmedspråk i opplæringen - Notat 02/2024

I dette notatet beskriver vi situasjonen for språkfagene i ungdomsskolen, videregående opplæring og høyere utdanning i Agder. Notatet er et ledd i arbeidet med en regional språksatsing i Agder i 2023-24 som Nasjonalt senter for engelsk og fremmedspråk i opplæringen, Universitetet i Agder og Kristiansand katedralskole Gimle samarbeider om.¹ Notatet tar utgangspunkt i offentlig tilgjengelig statistikk.²

Ungdomsskolen

Engelsk er obligatorisk for alle elever fra 1. til 10. trinn. Når elever begynner på ungdomsskolen, kan de velge å lære et nytt fremmedspråk på nivå I. Elevene kan også velge et alternativ til fremmedspråk. Elevenes valg er avhengig av skolens fagtilbud, og elever som går på større skoler har som regel flere fag å velge mellom enn elever som går på mindre skoler.

Ca. to av tre elever i Agder får opplæring i fransk, spansk eller tysk i skoleåret 2023-24, se tabell 1 nedenfor. Spansk er det største fremmedspråket i fylket. Andre språk forekommer ikke³, og andre alternativ (norsk eller matematikk fordypning) er også sjeldne. Når vi ser tallene for de siste fem årene under ett, kan vi slå fast at den totale andelen elever som har fremmedspråk har gått ned fra ca. 71% til ca. 66%. Dette skyldes en nedgang i elevtallet for fransk (fra ca. 9% til ca. 5%) og tysk (fra ca. 28% til ca. 22%). Andelen elever med spansk har siden 2019-20 derimot økt (fra ca. 34% til ca. 39%). Det samme gjelder for arbeidslivsfag, som utgjør det største alternativet til fremmedspråk (fra ca. 18% til ca. 22%). Andelen elever med engelsk fordypning, som en rekke skoler tilbyr som alternativ til fremmedspråk, ligger stabilt rundt 8-9%.

	Fransk	Spansk	Tysk	Engelsk f.	Arbeidsliv	Elevtall
2019-20	9% (13%)	34% (36%)	28% (26%)	8% (11%)	18% (12%)	3991
2020-21	8% (13%)	35% (38%)	26% (24%)	9% (11%)	22% (13%)	3900
2021-22	7% (12%)	36% (39%)	26% (23%)	8% (10%)	22% (14%)	4094
2022-23	6% (12%)	37% (39%)	23% (22%)	9% (10%)	23% (15%)	4217
2023-24	5% (11%)	39% (39%)	22% (22%)	9% (10%)	22% (16%)	4083

Tabell 1. Andelen elever med fransk, spansk, tysk, engelsk fordypning eller arbeidslivsfag på 8. trinn i Agder i perioden 2019-20 til 2023-24. Andelen elever på landsbasis for de ulike fagene står i parentes. Prosentandelene er regnet ut med utgangspunkt i det totale antallet elever som har valgt et fremmedspråk eller et alternativ.

Når vi sammenlikner Agder-tallene med tallene på landsbasis, ser vi at andelen elever med spansk og tysk ligger omtrent på samme nivå og at utviklingen for disse to språkene i Agder i de siste fem årene

¹ Se <https://www.hiof.no/fss/om/aktuelt/aktuelle-saker/spraksatsing-agder.html>.

² Ungdomsskolen: Grunnskolens informasjonssystem, [gsi.udir.no](https://www.udir.no). Videregående opplæring: Utdanningsdirektoratets statistikk, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/fagvalg-i-videregaende-skole/fagvalg-vgs/>. Høyere utdanning: Samordna opptak, [samordnaopptak.no](https://www.samordnaopptak.no), supplert med informasjon om lokalt opptak fra Universitetet i Agder.

³ Det var mulig å velge kinesisk i Kristiansand tidligere. Denne muligheten er nå borte.

kan sammenliknes med trenden på landsbasis (spansk går opp, tysk går ned). Andelen elever med fremmedspråk i Agder er likevel betydelig lavere enn på landsbasis, noe som primært skyldes de lave – og synkende – tallene for fransk. Det er også flere elever med arbeidslivsfag enn ellers i landet.

Franskfaget ser ut til å befinne seg i en vanskelig situasjon som er resultatet av at flere ungdomsskoler i fylket ikke lenger underviser fransk. Nedgangen er særlig tydelig i Kristiansand, hvor det nå bare er to offentlige og to private ungdomsskoler med fransk. Reduksjonen i tilbudet medfører at elever som kunne tenke seg å lære språket på disse skolene ikke lenger har mulighet til det før de er på videregående skole. Dette igjen forutsetter at de videregående skolene tilbyr fransk.

Det er interessant å se at andelen elever som velger fransk på skoler som tilbyr fransk, er konstant på rundt 20%. Dette gjelder både på landsbasis og i Agder. Fylket skiller seg likevel tydelig ut når det gjelder andelen elever på 8. trinn som går på ungdomsskoler som tilbyr fransk (63% på landsbasis, 41% i Agder i 2019-20; 59% på landsbasis, 26% (!) i Agder i inneværende skoleår). Det er dermed rimelig å gå ut ifra at den forholdsvis lave (og synkende) andelen elever som lærer fransk i Agder primært er et resultat av at skolene prioriterer bort fransk.

Tyskfagets situasjon er annerledes. Nedgangen i elevtallene skjer i hele landet, og det skjer til tross for at de fleste skoler (fortsatt) tilbyr faget. En mulig konsekvens av dette kan være at (mindre) skoler slutter å tilby tysk.

Det er behov for en nærmere analyse av den negative utviklingen for fransk og tysk på ungdomsskolene i Agder og de langsiktige konsekvensene av denne utviklingen for språkferdighetene i fylket.

Videregående opplæring

Fremmedspråk er et obligatorisk fellesfag på Vg1 og Vg2 for elever som har valgt studieforbereende program. Elever som ikke har hatt eller som ikke har fullført fremmedspråk i ungdomsskolen, har faget også på Vg3. Elever som går på yrkesfaglige program, kan ikke velge fremmedspråk. Engelsk undervises som fellesfag på Vg1 både på studieforbereende og yrkesfag. Skoler kan tilby engelsk og fremmedspråk som programfag på Vg2 og Vg3.

	Fransk	<i>Fransk II</i>	Spansk	<i>Spansk II</i>	Tysk	<i>Tysk II</i>	Elevtall
2019-20	11% (13%)	55% (79%)	44% (44%)	61% (69%)	43% (42%)	61% (63%)	4043
2020-21	11% (13%)	54% (79%)	45% (45%)	65% (70%)	43% (40%)	60% (63%)	3968
2021-22	10% (13%)	56% (79%)	48% (46%)	62% (70%)	40% (39%)	60% (61%)	3764
2022-23	10% (12%)	61% (81%)	49% (47%)	63% (69%)	40% (39%)	58% (59%)	3764

Tabell 2. Andelen elever med fransk, spansk, tysk som fellesfag på Vg1, Vg2 og Vg3 i Agder i perioden 2019-20 til 2022-23. Andelen elever som har språket på nivå II er oppgitt for hvert språk. Andelen elever på landsbasis for de ulike fagene står i parentes. Tallene for 2023-24 har foreløpig ikke blitt publisert.

Fordelingen av elevene på de ulike språkene i Agder skiller seg ikke nevneverdig fra resten av landet. Ca. 10% av elevene har fransk (landsbasis: 12%), oppunder 50% har spansk (landsbasis: 47%) og ca. 40% har tysk (landsbasis: 39%). Det er påfallende at andelen elever som har fransk eller spansk på nivå II er såpass mye lavere enn det som er vanlig ellers i landet. Dette gjelder særlig fransk, hvor 61% av elevene har faget på nivå II (landsbasis: ca. 80%). Tallet kan forstås som en konsekvens av at det mangler et tilbud på ungdomstrinnet mange steder, noe som innebærer at elever må starte på nivå I på Vg1. Tallene viser også at spansk øker på bekostning av tysk også i videregående opplæring.

Kristiansand katedralskole Gimle (KKG) har i tillegg til fransk, spansk og tysk også undervisning i kinesisk og latin.

Videregående skoler kan tilby fremmedspråk som programfag på Vg2 og/eller Vg3. Faget kan tilbys på nivå I/II på Vg2 og Vg3 eller på nivå III i forlengelse av fellesfagundervisningen på Vg3. Tabell 3 viser at det er få elever i Agder som har fransk, spansk eller tysk som programfag. Det kan likevel se ut til at tallene er i ferd med å ta seg noe opp igjen. Dette er i overveiende grad elever som har faget på nivå III, og en mulig forklaring for den forsiktige økningen er at nivå III-elever gjerne får tilbud om å reise til et målspråkland og at disse reisene igjen er mulige å gjennomføre nå som koronarestriksjonene er borte.

	Fransk	Spansk	Tysk	Portugisisk
2019-20	10	14	18	15
2020-21	2	32	12	18
2021-22	-	21	14	21
2022-23	17	55	5	-

Tabell 3. Antall elever med fremmedspråk som programfag i Agder i perioden 2018-19 til 2022-23.

Alle elever i videregående opplæring har engelsk fellesfag i ett år. Skoler tilbyr engelsk som regel også som programfag på Vg2 og Vg3 for elever på studieforbereende program. Fagene betegnes som Engelsk 1 og Engelsk 2 (tidligere: Internasjonal engelsk, Engelskspråklig litteratur og kultur og Samfunnsfaglig engelsk). Antall elever i Agder som har engelsk som programfag har de siste to årene ligget på et noe lavere nivå enn tidligere.

Høyere utdanning

Det er flere UH-institusjoner i Agder, men Universitetet i Agder (UiA) er alene om å tilby språkstudier gjennom Samordna opptak. Tabell 4 viser antall førsteprioritetssøkere til de ulike engelsk- og fremmedspråkstudiene som universitetet har hatt som tilbud i studieårene 2019-20 til 2023-24. Lærer-/lektorutdanninger med språklig innretning er inkludert i oversikten. Med unntak av studiet for tospråklige lærere fremstår søkingen som forholdsvis stabilt, om enn på et lavt nivå for de ulike fremmedspråkene. Engelsk trekker generelt noen flere søkere.

	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
Lærer tospråklig	103	-	-	69	5
Lektor engelsk	27	40	18	21	19
Lektor fremmedspråk	9	13	7	2	9
Overs./interk. engelsk	31	41	-	-	-
Engelsk, årsstudium	55	71	77	48	57
Engelsk, bachelor	37	21	55	18	23
Fransk	9	16	9	10	9
Tysk	11	11	10	8	12
Spansk	17	19	23	20	14

Tabell 4. Antall førstevalgssøkere til språkstudier ved Universitetet i Agder i perioden 2019-2023.

Universitetet i Agder tilbyr også PPU med engelsk, fransk, spansk og tysk samt et masterprogram i engelsk. PPU-tilbudet trekker et ytterst begrenset antall søkere årlig, noe som henger sammen med at det er innført krav om fullført master for å få opptak på PPU. Engelskstudiet i Agder, som har bachelor som opptakskrav, trekker mange interessenter. Vår 2023 oppga 278 søkere studiet som sin førsteprioritet. Dette betyr at det er nærmest 20 søkere per plass.⁴

Avslutning

Dette notatet beskriver situasjonen for engelsk og fremmedspråk i skolene og i høyere utdanning i

⁴ Tallene stammer fra lokalt opptak og er hentet inn fra UiAs administrasjon.

Agder. Gjennomgangen viser at ungdomsskolenes språktilbud har blitt redusert i de siste fem årene. Dette har særlig konsekvenser for franskfaget, som mange elever i fylket først kan velge når de begynner i videregående skole. Det er heller ikke tilbud om fransk på alle videregående skoler. Andelen elever som går ut av videregående skole med fransk på nivå II er på vei ned som en følge av dette. Også tyskfaget mister elever, både i Agder og i andre deler av landet. Pilene for spansk peker derimot oppover både i ungdomsskolen og i videregående opplæring.

Det er få studenter som velger fremmedspråk, noe som på sikt vil kunne føre til problemer med rekruttering av nye fremmedspråklærere i skolen. Interessen for å studere engelsk synes å være noe sterkere.

Når man legger til grunn at det er behov for gode engelsk- og fremmedspråkferdigheter i en region hvor bl.a. industri og turisme er viktige næringer, vil det være relevant å undersøke nærmere hvilke faktorer som kan bidra til at andelen elever (og studenter) som satser på fremmedspråk igjen øker. Et mulig bidrag kan være at flere skoler går sammen om å tilby fag som fransk eller kinesisk, noe som gjør at skolene kan dele på kostnadene. Dette har tidligere vært gjennomført i et samarbeid mellom flere ungdomsskoler og i et samarbeid mellom en ungdomsskole og en videregående skole.

Halden, januar 2024

Gerard Doetjes, leder, Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen⁵

⁵ Jeg takker for gode innspill fra Espen Klævik-Pettersen (UiA) og Tim Hope (KKG).